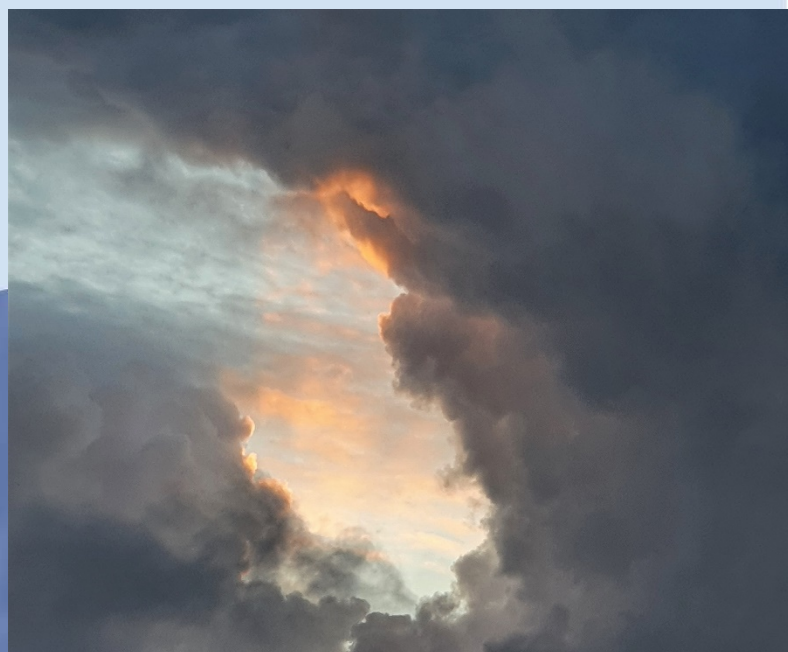

Eliane Smits van Waesberghe

Position paper Verwey-Jonker Instituut over Zelfbeschikkingsrecht
en eengerelateerd in geweld, in reactie op de nota van VVD
Tweede Kamerlid Bente Becker

Utrecht, 15 september 2020

Duiding en onderzoek

In de nota duidt Becker eengerelateerd geweld met uitingsvormen van bedreiging, ‘exposing’, achterlating, verstoting, huwelijksdwang en huwelijksgevangenschap, het afpakken van kinderen, vrouwenbesnijdenis en verplicht moeten “genezen” van homoseksualiteit. Wij willen benadrukken dat niet altijd sprake hoeft te zijn van dilemma’s rondom eer. Bij achterlating zien we bijvoorbeeld ook moeilijkheden tussen jongeren en hun ouders die gaan over botsende waarden en normen binnen een gezin. In de nota gaat de aandacht vooral uit naar meisjes die slachtoffer zijn van deze verschillende uitingsvormen, maar laten we de jongens niet vergeten. Uit de dossiers van achterlating en huwelijksdwang blijken ook relatief veel jongens vanwege ‘opvoedproblemen’ te worden achtergelaten.¹ Op basis van onderzoek naar de aard en omvang van deze uitingsvormen zijn wij het met Becker eens dat het werk van het Landelijk Knooppunt Huwelijksdwang en Achterlating en de Unit huwelijksdwang van Buitenlandse Zaken onontbeerlijk is in de preventie en aanpak ervan.

In 2014 en 2015 heeft het Verwey-Jonker Instituut onderzoek gedaan naar de aard en omvang van huwelijksdwang, huwelijksgevangenschap, achterlating en in een ander onderzoek naar kind huwelijken. De volgende omvangschattingen golden voor de jaren 2011 en 2012: huwelijksdwang tussen 674 en 1914 cliënten, achterlating 364 - 1687 en huwelijksgevangenschap 447 en 1687. Het gaat hier om omvangschatting met een bandbreedte.² Dit blijven *dark figures*, omdat het uitingsvormen van eengerelateerd geweld zijn die tot op de dag van vandaag niet worden geregistreerd en gemonitord bij alle Veilig Thuis Regio’s.

Onderzoek laat zien dat een afhankelijke financiële situatie een belangrijke risicofactor is voor eengerelateerd geweld (huwelijksdwang, verborgen vrouwen). (Potentiële) slachtoffers beschikken vaak niet over een eigen inkomen; zij hebben geen financiële zelfbeschikking.³

Aanpak eengerelateerd geweld: wat is nodig

Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid had, tussen 2015 en 2017, een Actieprogramma Zelfbeschikking. De nadruk van het Actieprogramma lag op preventie. De preventieve aanpak van zelfbeschikking maakte onderdeel uit van de gehele keten van preventie, signalering, hulpverlening, opvang en nazorg.⁴ In de jaren na 2017 hebben losse organisaties zoals het Landelijk Knooppunt voor Huwelijksdwang en Achterlating en Femmes for Freedom zich fervent ingezet op deze verschijnselen, maar een integraal actieprogramma op zelfbeschikking en eengerelateerd geweld ontbreekt.

---

¹ Smits van Waesberghe, E., Bakker, H., Storms, O. en Stoutjesdijk, F. (2018). *Achterlating van jongeren in het buitenland. Handvatten voor professionals en vrijwilligers: welke motieven hebben ouders voor achterlating, en hoe kan je het signaleren en voorkomen?* Utrecht: Kennisplatform Integratie en Samenleving en Landelijk Knooppunt Huwelijksdwang en Achterlating.

² Rutten, R et. al (2015) *Gewoon Getrouwd. Een onderzoek naar kindhuwelijken en religieuze huwelijken in Nederland*. Maastricht: Maastricht University.

Smits van Waesberghe, E., Sportel, I., Drost, L. et. al (2014) *Zo zijn we niet getrouwd. Een onderzoek naar omvang en aard van huwelijksdwang, achterlating en huwelijksgevangenschap*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

³ Drost, L., Smits van Waesberghe, E. en Los, V. (2015) *Opgesloten in eigen huis. Een onderzoek naar aard en omvang van verborgen vrouwen in Den Haag*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

⁴ Kamerbrief. Datum 31 maart 2016 Betreft *Uitvoering van het Actieprogramma Zelfbeschikking*.

De ministeries Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) en Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) moeten zorgen voor een structurele ‘beleidsmatige borging’ van de preventie en aanpak van eengerelateerd geweld. Het ontbreekt aan een interdepartementaal actieprogramma waarbij beide ministeries zich weer ‘beleidseigenaar’ dienen te voelen van deze problematiek. Het actieprogramma zou daarmee een structureler (lees: over ambtelijke termijnen heen) karakter moeten krijgen. Het gaat namelijk om verschijnselen waarbij het veel tijd kost om bepaalde normatieve gedragsveranderingen binnen gemeenschappen te kunnen bewerkstelligen. Het Kennisplatform Integratie en Samenleving steunt daarin op een aanpak ‘verandering van binnenuit’ waarin organisaties met een migratie achtergrond een belangrijke rol krijgen bij het bewerkstelligen van deze gedragsveranderingen.

Organisatie en voorwaarden voor een aanpak

Het Verwey-Jonker Instituut en het Kennisplatform Integratie en Samenleving (KIS) zien twee belangrijke actielijnen die nodig zijn: preventie en aanpak. Preventie hoort thuis bij SZW, want vrouwen en mannen die geen vrije keuzes kunnen of mogen maken ten aanzien van partners, opleiding, werk etc. vanwege collectieve druk, zullen zich niet goed en volwaardig kunnen ontwikkelen tot een autonoom, zelfstandig individu met een eigen inkomen.⁵ Het onderzoek naar verborgen vrouwen laat zien welke negatieve impact het onder de duim houden van vrouwen heeft op hun dagelijks functioneren.⁶ Ook achterlating wil je liever voorkomen dan moeten oplossen, omdat het terughalen van onze jongeren, zowel meisjes als jongens, een heel lastige procedure blijkt. En dit terwijl de psychische en fysieke trauma’s veroorzaakt door achterlating voor jongeren heel heftig kunnen zijn.⁷

De aanpak van eengerelateerd geweld hoort thuis bij VWS. Structurele monitoring van de aard en omvang van eengerelateerd geweld dient verankerd te worden in de aanpak. Alle Veilig Thuis regio’s zouden structureel moeten registreren en monitoren op eengerelateerd geweld.

Voor een tijdige signalering en aanpak van eengerelateerd geweld is het nodig handreikingen en trainingen voor professionals te ontwikkelen. Het vraagt van professionals om een andere visie en aanpak dan bij ‘regulier’ huiselijk geweld, zonder culturele en/of eer component. In hoeverre heeft het bijvoorbeeld zin om een tijdelijk huisverbod aan de plegger op te leggen als er vanuit collectieve eer (in de context van grotere familie of gemeenschapsbanden) heel makkelijk een andere dreiging voor het slachtoffer kan ontstaan? Je kan van professionals van de Veilig Thuis regio’s niet verwachten dat zij uit zichzelf dergelijke cases zonder cultuurspecifieke kennis en ervaring goed kunnen aanpakken. Het Kennisplatform Integratie en Samenleving heeft al handreikingen en animaties ontwikkeld, maar gedegen onderzoek naar wat wel en niet werkt, ook op regionaal niveau (leren van elkaar), blijft nodig.

---

⁵ Jaarrapport Integratie 2018 (CBS), figuur 3.1.d Socioeconomische positie van vrouwen (20 tot 65 jaar), 2016.

⁶ Drost, L., Smits van Waesberghe, E. en Los, V. (2015) *Opgesloten in eigen huis. Een onderzoek naar aard en omvang van verborgen vrouwen in Den Haag*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

⁷ Smits van Waesberghe, E., Bakker, H., Storms, O. en Stoutjesdijk, F. (2018). *Achterlating van jongeren in het buitenland. Handvatten voor professionals en vrijwilligers: welke motieven hebben ouders voor achterlating, en hoe kan je het signaleren en voorkomen?* Utrecht: Kennisplatform Integratie en Samenleving en Landelijk Knooppunt Huwelijksdwang en Achterlating.